

11. møde.

Onsdag den 14. december kl. 13.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om udbygning af det store københavnske S-banenet og om forarbejder for tunnelbaneanlæg i København og Frederiksberg.

Valgt blev: *Lars M. Olsen, Lis Groes, Horn, Hougaard, Per Hækkerup, Erhard Jakobsen, Aage Knudsen, Edel Saunte, Else-Merete Ross, Axel Kristensen, Henry Christensen, Holmberg, Ib Thyregod, Gottschalck-Hansen, Haunstrup Clemmensen, Jørgen Jørgensen (Ullerup), og Arne Larsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om planlægning af Køge Bugt-området.

Valgt blev: *Hougaard, Lis Groes, Ove Hansen, Horn, Erhard Jakobsen, Lund Jensen, Kolbjørn, Lars M. Olsen, Grethe Philip, Axel Kristensen, Vagn Bro, Henry Christensen, Holmberg, Gottschalck-Hansen, Jørgen Jørgensen (Ullerup), Juul Madsen og Herluf Rasmussen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring i lov om de offentlige grønlandske kasser.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 326).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 127 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om sandflugtens bekæmpelse.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 129, fremsættelsen i tidenden sp. 38).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Evald Kristensen: Jeg vil gerne takke den højtærede landbrugsminister, fordi han på ny har fremsat forslag til lov om sandflugtens bekæmpelse.

I folketingsåret 1959-60 havde vi her i tinget et lignende forslag til behandling, nemlig forslag til klitlov, og jeg kan i det store og hele henvise til den tale, jeg holdt ved første behandling af klitlovsforslaget, og som står at læse i Folketingstidende 1959-60, sp. 3896, en tale, som venstres daværende ordfører karakteriserede som en lovsang. Jeg skal her undlade at gentage den lovsang, men nøjes med at takke den højtærede landbrugsminister, fordi han på en lang række områder har taget hensyn til de ønsker, som fremkom under den langvarige udvalgsbehandling sidste folketingår.

Det er nu stærkt præciseret ved lovforslagets titel, at det er bekæmpelsen af sandflugten, som er det vigtigste formål med loven. Det er særlig det, jeg vil fremhæve til beroligelse for de mange sommerhusejere, som ved lovforslagets fremkomst i foråret udtalte store bekymringer for de arealer, de havde langs vestkysten. Ikke alene sommerhusejerne, men også en enkelt overklitfoged følte sig foranlediget til at udtale, at nu gik der panik i hele dette lovgivningsarbejde. Det, man som regel fra den side hæftede sig ved, var den nye revir-

[Evald Kristensen.]

sionsbestemmelse; det var den, der for dem virkede anstødelig. Derfor er det også fastslået i lovforslaget, at den periodiske revision af klitfredningsgrænsen med en eventuel udvidelse for øje kun vil finde sted, hvor der foreligger konkret fare for sandflugt. Det slås altså yderligere fast, at denne lov ikke er en fredningslov, men at dens formål først og fremmest er at bekæmpe sandflugten.

Lovforslaget indeholder også en mindre udvidelse af klitfredningens udstrækning, hvor den fredede havklit på enkelte steder er smallere end 100 m, idet fredningen i disse tilfælde foreslås udvidet til det bagved liggende areal inden for 100 m fra strandbredden.

Den højtærede landbrugsminister omtalte i sin fremsættelse en enkelt paragraf, § 5, som omhandler bygninger på de fredede strækninger, og her fremhævede den højtærede minister, at der efter det tidligere forslag krævedes klitmyndighedernes tilladelse til genopførelse af bygninger på fredede arealer. Det foreslås nu, at en ejer uden særlig tilladelse kan genopføre bygninger i deres hidtidige skikkelse, f. eks. efter brand eller storm. Jeg kan ikke i lovforslagets § 5 se nogen ændring, men kan læse det i bemærkningerne. I lovforslagets § 5, stk. 2, står:

„Tilbygning til eller ombygning af eksisterende bygninger eller indretninger af den i stk. 1 nævnte art må ikke finde sted uden samtykke fra klitmyndighederne. Det samme gælder genopførelse i væsentligt ændret skikkelse.“

Jeg vil gerne allerede nu henstille, at vi ser nærmere bl. a. på denne paragraf i et udvalg.

Den højtærede landbrugsminister har forladt den oprindelige ekspropriationsbestemmelse, som gav staten adgang til at ekspropriere klitter og andre arealer til beplantning m. m., men får i stedet efter § 9 en bemyndigelse til at købe eller ved mageskifte erhverve arealer langs vestkysten.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at den større fritid og længere ferie vil gøre det nødvendigt, at der for den store brede befolkning skaffes arealer til campingpladser og lignende. Jeg håber, at den højtærede minister vil gøre sit til ved hjælp af denne lovs bemyndigelser at skaffe plads til de turister, der hvert år i stigende antal søger den smukke vestkyst.

Jeg kan tilsige mit partis støtte til en villig behandling i udvalget og til lovforslagets gennemførelse.

Heilesen: Jeg ser i det foreliggende lovforslags ændrede titel fra klitlov til lov om sandflugtens bekæmpelse en væsentlig forbedring. Jeg kan skønne, at det maskerede princip i klitlovsforslaget om sandflugtens bekæmpelse, der i virkeligheden dækker over store, urimelige indgreb i de pågældende lods-ejeres ejendomsrettigheder, på forskellige måder er forladt. Jeg erkender, at en lov om sandflugtens bekæmpelse er en nødvendighed.

Det nye, man tilstræber, er at skabe udvidelse af den eksisterende fredningslinje. Hvorvidt klitmyndighedernes forslag i så henseende er nødvendigt og påkrævet, skal jeg ikke komme ind på en nærmere omtale af, men jeg finder, at såfremt man vil inddrage nye arealer under klitfredningslinjen og man derved kommer til at berøre den private ejendomsret, da må de omhandlede fredninger ske efter overfredningsnævnets almindelige regler, således at der ydes erstatning. Det er vel også det, der er tiltænkt med lovforslagets § 9 om bemyndigelse til landbrugsministeren til at købe og mageskifte klitter m. v.

Lovforslaget berører mange menneskers interesser, først og fremmest klitejernes, og vil man fratage disse lovligte rhvervede rettigheder, må der betales derfor. Reglerne om de i § 15 omhandlede afgørelser, der træffes af de overordnede klitmyndigheder, må nøje gennemprøves i udvalget, således at man kan få afklaret, hvor store beføjelser der her er tildelt.

[Hillesen.]

I øvrigt skal jeg ikke komme nærmere ind på en omtale af de mange ændringer, der findes i lovforslaget, da jeg vil finde det ønskeligt, at der i et udvalg bliver lejlighed til at få en saglig gennemgang af alle de ændrede forhold.

Jeg skal på mit partis vegne tilsige en velvillig behandling af lovforslaget.

Thestrup: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. H. C. Toft, er forhindret i at være til stede, skal jeg på mit partis vegne gøre nogle bemærkninger vedrørende det foreliggende lovforslag.

Jeg vil først sige, at også efter vor mening er en ny lov om sandflugtens bekæmpelse en nødvendighed. Vi nåede langt med udvalgsbehandlingen af det i sidste folketingsår fremsatte forslag, og så vidt jeg kan se, er de resultater, vi nåede til i udvalget, nedfældet i det foreliggende lovforslag.

Alligevel er der forskellige punkter, vi gerne vil have lejlighed til nærmere at undersøge og drøfte i et udvalg, ikke mindst det spørgsmål, der ved sidste førstebehandling fra flere sider blev rejst: spørgsmålet om ejerens ret til erstatning i de tilfælde, hvor hans ejendomsret på grund af almene hensyn bliver sat til side.

Med disse bemærkninger kan jeg på mit partis vegne love en velvillig behandling af det foreliggende lovforslag.

Axel Sørensen: Det foreliggende lovforslag har jo en ny titel, og der er i teksten foretaget ændringer i forhold til det tidligere. En del af bestemmelserne er ajourført, og denne ajourføring fandtes stort set allerede i det forslag, der blev behandlet i sidste folketingssamling; det gav anledning til nogen diskussion, og jeg tror, at den højtærede landbrugsminister i sit forslag i nogen grad har taget hensyn til denne diskussion.

Man har søgt at ajourføre lovens bestemmelser på grundlag af de erfaringer, der er indvundet gennem den årrække, der er gået, siden loven i 1935 var til revision. Det må være muligt i lovens bestemmelser klart at præcisere rettigheder og pligter i de tilfælde, hvor det offentlige indtræder i lodsejernes sted og afholder udgifter til hindring af sandflugt; men selv om en klitlov må være systematisk, bør der også udvises agt-

pågivenhed over for bestemmelser, som kan komme til at virke for generende for de lods ejere, der som f. eks. landbrugere er henvist til at bo og bygge under de gældende bestemmelser. Jeg forstår, at det forslag, vi her behandler, er mere imødekommende over for de bosiddende lodsejere end det forslag, der var til behandling sidste folketingsår, og selv om lovforslagets bestemmelser om udvidelse af fredningens udstrækning har mødt en del modstand, er forslaget jo udtryk for, at man ønsker at sikre Danmarks kystlinje og de bagved liggende arealer imod sandflugten.

Med hensyn til genopførelse af nedbrændte bygninger foreslås det nu, at en ejer uden særlig tilladelse skal kunne genopføre bygninger efter brand. På dette område gives der altså en større frihed end før. Om der burde gives yderligere indrømmelser til dem, der ønsker at modernisere og mekanisere nogle af de bygninger, der ligger inden for et område, som fredningsbestemmelserne omfatter, er noget, som vi kan tale om i det udvalg, der skal beskæftige sig med lovforslaget.

Jeg synes, at der i det foreliggende lovforslag er givet store indrømmelser med hensyn til vej- og jagtret i forhold til tidligere.

Jeg skal slutte mine bemærkninger med at udtale håbet om, at dette lovforslag, der behandler et så vigtigt samfundsproblem som sandflugtens dæmpning, må kunne gennemføres i en sådan form, at der opnås en forenkling af bestemmelserne, uden at man kommer til at genere det samarbejde, der bør finde sted mellem private og offentlige instanser.

Jeg skal på det radikale venstres vegne anbefale lovforslaget til videre behandling.

Vivike: Flyvesand flytter sig i blæsevejr og er tilbøjeligt til at lægge sig i en klit. Under en ny kuling flyver det videre. Hvordan det skal undgås, er vi ganske præcis klar over i socialistisk folkeparti; der skal plantes marehalm; så sker der ikke alene det, at klitten bliver liggende, men også det, at nyt flyvesand bliver opfanget af marehalmen, så klitten bliver større. Senere kan man plante bjergfyrrer og senere igen måske egetræer.

Dette høje ting er nu klar over, at vi i

[Vivike.]

socialistisk folkeparti ved, hvordan man forhindrer sandflugt, og jeg tilsiger vor velvillige medvirken ved gennemførelsen af det foreliggende lovforslag.

Foged: Jeg vil gerne i tilknytning til udtalelserne fra mit partis ordfører komme med nogle enkelte kommentarer til lovforslaget. Det er jo nu blevet til et forslag til lov om sandflugtens bekæmpelse, og denne sandflugt knytter sig jo især til områderne omkring klitterne.

For mig at se omhandler lovforslaget 3 punkter, for det første sikring mod sandflugt, for det andet sikring af byboernes adgang til stranden og for det tredje beskyttelse af den private ejendomsret. Disse tre hovedformål forsøger man at tilgodese i dette forholdsvis lille lovforslag.

Jeg skal ikke sige noget vedrørende sikring mod sandflugten. Jeg tror, at denne sikring på betryggende måde kan ske gennem de bestemmelser, der her er foreslået.

Vedrørende byboernes adgang til stranden vil jeg gerne sige, at det er et område, som man nøje må overveje af hensyn til den stadig voksende befolkning; men vi finder, det må ske ved køb af egnede grunde. Jeg er tilfreds med den bemyndigelse, der i § 9 gives landbrugsministeren til inden for et nærmere fastsat beløb at købe sådanne egnede grunde. Når jeg særlig pointerer dette område, er det, fordi der i lovforslaget findes regler, som udvider adgangen til offentlig færdsel på private ejendomme. Jeg finder, at lovforslaget her går lige lovlig vidt, og jeg skal som eksempel anføre § 6, stk. 2, der lyder således:

„Klitmyndighederne kan give offentligheden adgang til færdsel til fods og ophold på fredede strækninger. Ejeren af en strækning, til hvilken der således er givet offentligheden adgang, kan dog, for så vidt angår den del af strækningen, der ligger nærmest ved beboede bygninger, forbyde offentlig færdsel uden for vej, sti eller strandbred. Arealets nærmere udstrækning skal godkendes af klitmyndighederne.“

Det er en vidtgående bestemmelse, så vidtgående altså, at en mand, der ejer en ejendom — og det kan nu og da være 100 tdr. land, måske langt mere, af disse

klitstrækninger — kun inden for et forholdsvis lille område kan bestemme over, hvilke borgere der må færdes på hans ejendom. Jeg håber ikke, at klitmyndighederne vil benytte adgangen til på den måde at åbne for offentlig færdsel over privat ejendom i større udstrækning, end vedkommende ejer selv kan acceptere. Jeg vil tro, det kun er i få tilfælde, at klitmyndighederne er nødt til det, og derfor finder jeg, lovforslaget med hensyn til begrænsning i den private ejendomsret rækker for vidt.

Må jeg uden for selve lovforslagets område sige, at der findes jo offentlige arealer i dette land, som man ikke ligefrem nemt kan befærde, og det er sådan et lille hjertesuk, når jeg i den forbindelse bringer statskovene, der også hører under landbrugsministerens ressort, ind i debatten. I statskovene må man færdes dels til fods, dels på cykel, men så snart det drejer sig om motorkøretøjer, hvad enten det er et stort eller lille køretøj, er statsskovene i vid udstrækning lukket område. Jeg er bekendt med, at netop byernes folk finder, at statskovene i langt større udstrækning bør åbnes for færdsel med motorkøretøjer. Jeg er nok klar over, at der kan blive et spørgsmål vedrørende istandsættelse af vejene; muligvis kunne man fortrinsvis give adgang i sommerhalvåret, hvor vejene bedre kan holde. Men uanset dette mener jeg, der bør findes udvej for, at statsskovene åbnes i videre udstrækning end nu.

I lovforslagets § 6, stk. 1, anføres, at anbringelse af hegn eller andre afspærringer på fredede strækninger ikke må finde sted; der kan ganske vist også her tillades afvigelser fra forbuddet. Det er jo et forhold, der er lige vigtigt for byernes lodsejere og for andre lodsejere. Byboere, som har købt grunde derude — måske i dyre domme — vil ikke finde det rimeligt, at enhver færdes over deres grund, og derfor indhegner de som oftest disse grunde. Jeg finder, at den private ejer må have lov til at anbringe et hegn, og hvis der skal være tale om forbud mod anbringelse af hegn, ønsker jeg, at forbuddet må indskrænke sig til pigtråd og andre skæmmende hegn, medens hegn, der ikke på nogen måde er skæmmende, godt kan tillades. Jeg finder, at en borger må have ejendomsret over det areal, han har

[Foged.]

købt og betalt, og derfor ikke skal finde sig i, at en eller anden overordnet klitmyndighed siger, at her kan foregå offentlig færdsel. Andre lodsejere, der har større arealer, vil måske i al almindelighed ikke indhegne disse, men også her finder jeg at anbringelse af hegn bør være tilladelig, i det mindste i den udstrækning, det hverken er skæmmende eller, som pigtråd, kan være direkte generende.

Der står i samme stykke i § 6, at kampering ikke er tilladt. Jeg finder dette urimeligt, i hvert fald hvis paragraffen skal forstås sådan, at såfremt en person kommer kørende og drejer ind til en god ven, der har en klitstrækning, og spørger, om han må kampere på arealet, så skal den pågældende lodsejer først ringe op til klitmyndighederne for at forespørge, om kampering må finde sted. Jeg mener, at ordet kampering kun bør gælde offentlig kampering, således at hvis kampering i ny og næ finder sted på privat grund, kan lodsejeren give tilladelse dertil.

Angående det sidste punkt, jeg nævnte, ønsker jeg, at man erkender, at hvor der råder privat ejendomsret, kan man ikke fratage vedkommende ejer denne, heller ikke ved fredning, uden at der skal betales erstatning.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg vil gerne takke ordførerne for deres udtalelser, der i alt væsentligt var en tilslutning til det foreliggende lovforslag.

Formanden: Der må være ro på tilhørerpladserne.

Landbrugsministeren (Skytte): Der fremkom jo også kritiske bemærkninger, som der kan være god grund til at se på i det udvalg, der nu skal nedsættes. Jeg skal indskrænke mig til at omtale et par af de rejste problemer.

Der er for det første spørgsmålet om retten til genopførelse af en bygning, der er brændt. Der er det lovforslagets mening — jeg har ikke noget imod, at det tydeliggøres, hvis man synes, det er nødvendigt — at man har lov at genopføre bygningen uden tilladelse.

Det ærede medlem hr. Heilesen var i

år — det erkender og anerkender jeg — mere blid i tonefaldet end i sin omtale af lovforslaget i fjor. Det skyldes dog ikke, at der er foretaget væsentlige ændringer i lovforslaget fra i fjor til i år — og slet ikke principielle ændringer; men det må skyldes, at lovforslaget i sin nuværende form for det ærede medlem er så tydeligt, at han må indse, at nogle af de meget kritiske bemærkninger, han fremsatte i fjor, var urimelige. For det gælder som helhed, at i forhold til den gældende lov, loven af 1935 — den blev vedtaget enstemmigt her i tinget — er der ikke væsentlige ændringer og slet ikke på principielle punkter. De ændringer, der er, er af mere praktisk art, og dem erklærede jeg mig allerede i fjor — og jeg vil gerne gentage det her — villig til nærmere at forhandle om, således at lovforslaget får en form, som tinget som helhed kan tiltræde. Det har vi også vist derigennem, at de ændringer, udvalget har drøftet, har vi i det omfang, vi syntes det var muligt, taget med i det foreliggende lovforslag.

Det ærede medlem hr. Foged rejste en del problemer, som dels hører hjemme under loven, dels ikke gør det. Det er en rigtig problemstilling, det ærede medlem her gør sig til talsmand for, og jeg er parat til i udvalget at drøfte, om den paragraf, han omtalte, virkelig er for vidtgående i forhold til det bestående og i forhold til de berettigede privatinteresser, som jeg også vil være med til at varetage. Det gælder såvel spørgsmålet om færdsel over en grund som spørgsmålet om ret til at indhegne sin grund. Hvis der ikke er noget i den almindelige varetagelse af det, der skal være lovens formål, der hindrer det, vil jeg gerne være med til at gennemføre en ændring her.

Det ærede medlem rejste endvidere spørgsmålet om motorkørsel i statsskove. Det er et spørgsmål, der gang på gang er rejst, og med hensyn til hvilket der også er foretaget forskellige indrømmelser — jeg vil bruge det udtryk — men det er dog min opfattelse, at almindelig motorfærdsel i alle statsskove kan der ikke være tale om. Det vil dels betyde et overordentlig stort slid på vejene, dels uro i skoven, og det kan absolut ikke være nødvendigt af hensyn til de byboere, som ønsker at aflægge besøg i skoven. Derimod kan der være tale om at åbne adgang for motorkørsel til visse punkter i

[Landbrugsministeren.]

skovene, hvorfra man kan foretage de spadsereture, som jeg synes må være en ganske naturlig del af et besøg i en statskov.

Med disse bemærkninger skal jeg endnu en gang takke for behandlingen af lovforslaget og udtale håbet om, at man i det udvalg, der nu bliver nedsat, må nå til enighed om vedtagelsen af en ny lov om sandflugtens bekæmpelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Evald Kristensen: Da der under forhandlingen er fremsat ønske om, at sagen går i udvalg, foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om udførsel af kød m. m.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 127, fremsættelsen i tidenden sp. 39).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Chr. Thomsen: I den nugældende lov om udførsel af kød findes en bestemmelse om, at loven skal revideres i indeværende folketingsår. Da loven imidlertid har virket så tilfredsstillende, at alle parter er enige om, at den bør fortsætte og revisionsbestemmelsen udgå, finder jeg ikke anledning til at sige ret meget om lovforslaget, men kan ganske kort på mit partis vegne anbefale, at revisionsbestemmelsen udgår, og at loven i øvrigt fortsætter uændret.

Søren Jensen: Da loven om udførsel af kød m. m. sidst var til behandling — det var i folketingsåret 1957-58 — udtalte venstre betænkeligheder ved den vidtgående bemyndigelse til landbrugsministeren, der var i det daværende lovforslag. Vi

ønskede ikke dengang, og vi ønsker heller ikke i dag, at overfodre den højtærede landbrugsminister — lige så lidt som andre ministre — med bemyndigelseslove. På den anden side ønsker vi også, at den højtærede minister får den nødvendige bemyndigelse, så han kan være på lovens grund i sin administration.

Loven har i de forløbne år virket efter sin hensigt, og dens fortsættelse anbefales nu fra alle sider, også fra de kredse, der i 1958 udtalte betænkeligheder ved det daværende lovforslag. Det er vor opfattelse, at det er en nødvendig lovgivning, og venstre vil være med til enhver lovgivning, der kan gavne og fremme vor eksport og hjembringe den størst mulige pris for denne. Det har denne lov efter vor opfattelse i høj grad medvirket til. Lovens formål har jo været at sikre vore kød- og flæskevarers gode ry og renommé på det udenlandske marked til gavn for denne gren af vor landbrugsproduktion og -eksport, og det har igen været til gavn for landbruget og de mange mennesker, der i den forbindelse er beskæftiget. Jeg vil derfor på mit partis vegne anbefale det foreliggende lovforslag.

Niels Ravn: Det konservative folkeparti er, som vi så ofte har givet udtryk for i tinget, principielt modstander af handelspolitiske bemyndigelseslove. Vi mener, at den form for lovgivning hører hjemme i ekstraordinære situationer. Vi erkender, at afsætningen af danske landbrugsprodukter i øjeblikket befinder sig i en ekstraordinær situation, således som markedsudviklingen i Europa har formet sig, men vi mener, at den højtærede landbrugsminister efter loven om afsætning af danske landbrugsvarer har fuldt tilstrækkelige bemyndigelser. Vi mener ikke, at den sammenblanding, der finder sted i loven om udførsel af kød m. m. af kontrolforanstaltninger og handelspolitiske foranstaltninger, bør finde sted; og dette i forbindelse med, at man nu tillige foreslår at tage tidsbegrænsningen ud af loven, hvorved folketingets kontrollerende indflydelse mindskes, bevirker, at vi ikke ser os i stand til at medvirke til lovforslagets gennemførelse.

Jens P. Jensen: I lov om udførsel af kød m. m. står der i § 6, stk. 2, at loven